

Häiriöhyrrä- harjoitustyökalu

Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuskeskus

www.huoltovarmuuskeskus.fi

Huoltovarmuudella tarkoitetaan kykyä sellaisten yhteiskunnan taloudellisten perustoimintojen ylläpitämiseen, jotka ovat välttämättömiä väestön elinmahdollisuuksien, yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden sekä maanpuolustuksen materiaalistien edellytysten turvaamiseksi vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa.

Huoltovarmuuskeskus (HVK) on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan laitos, jonka tehtävänä on maan huoltovarmuuden ylläpitämiseen liittyvä suunnittelu ja operatiivinen toiminta.

Huoltovarmuusorganisaatio (HVO) on verkosto, joka työskentelee yhdessä Suomen toimintakyvyn ja sen edellyttämän huoltovarmuuden hyväksi. Siihen kuuluvat Huoltovarmuuskeskus ja sen hallitus, huoltovarmuusneuvosto sekä eri toimialojen sektorit ja poolit. Lisäksi yhteistyötä tehdään alueellisten toimijoiden, kuten aluehallintovirastojen, kuntien ja kaupunkien sekä alueellisten toimikuntien kanssa.

Julkaisija: Huoltovarmuuskeskus

Kuvat: Huoltovarmuuskeskus

Taitto: LM Someco Oy

Julkaisuvuosi: 2025

ISBN: 978-952-7470-40-4

Tervetuloa harjoittelun pariin!

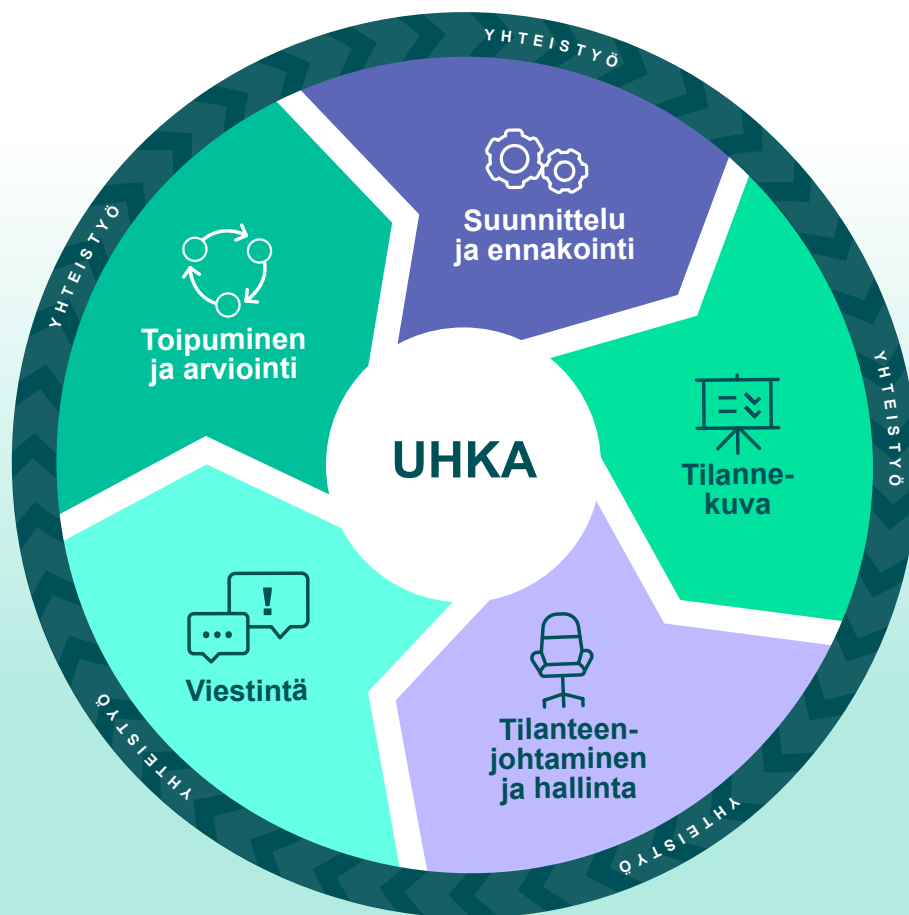
Harjoittelu on keskeinen osa varautumista, sillä se mahdollistaa suunnitelmien testaamisen ja kehittämisen käytännön tasolla ennen todellisten häiriötilanteiden ilmenemistä. Harjoittelun tueksi on kehitetty harjoitustyökalu Häiriöhyrrä, joka tukee omaehtoista harjoittelua ja ohjaa työpöytäharjoitusten läpivientiä. Harjoitustyökalulla voidaan analysoida eri toimijoiden välistä varautumisen yhteistoimintaa, tunnistaa mahdollisia puutteita varautumisessa ja kehittää yhteistyövalmiuksia häiriötilanteiden hallinnassa ja niistä toipumisessa. Harjoitusten avulla parannetaan organisaatioiden reagoitokykyä, pyritään minimoimaan häiriöiden vaikutukset ja vahvistetaan keskinäistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Tässä materiaalissa käydään läpi työpöytäharjoituksen järjestäminen Häiriöhyrrän avulla. Antoisia hetkiä harjoitteluun!

Sisältö

Häiriöhyrrä-harjoitustyökalu	1
Ohjeet Häiriöhyrrän käyttöön	2
Harjoituksen läpivienti	3
Suunnittelu ja ennakointi	5
Tilannekuva	6
Tilanteenjohtaminen ja hallinta	7
Viestintä	8
Toipuminen ja arviointi	9
Havainnot ja johtopäätökset	10
Harjoituksen skenaariot	11
Lisätietoa	12

Häiriöhyrrä-harjoitustyökalu

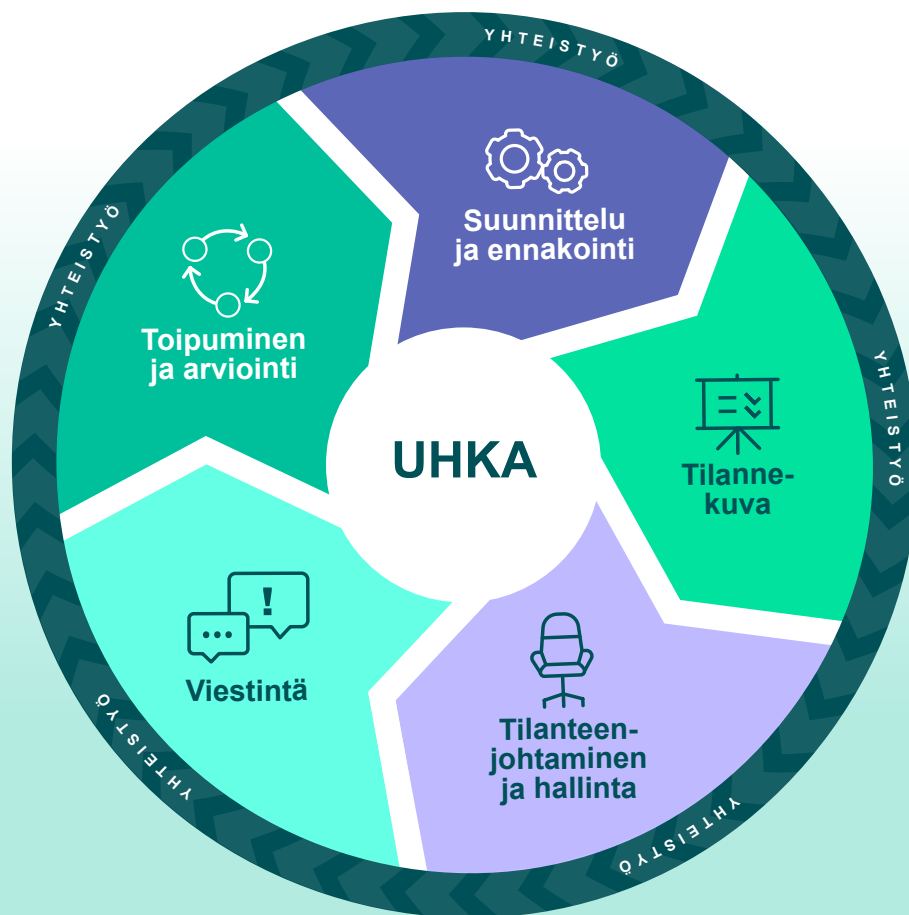
- Omaehtoisen, matalan kynnyksen harjoittelun tueksi on luotu Häiriöhyrrä-harjoitustyökalu, joka ohjaa työpöytäharjoitusten läpivientiä.
- Häiriöhyrrän avulla käsitellään häiriön sattuessa suunnittelua ja ennakointia, tilannekuva, tilanteen johtamista ja hallintaa sekä viestintää.
- Harjoituksessa tarkastellaan **eri toimijoiden välistä varautumisen yhteistoimintaa harjoitusskenaarion mukaisessa häiriötilanteessa.**
- Työkalun avulla on mahdollista ymmärtää puutteita omassa varautumisessa, varautumisen yhteistoiminnassa sekä löytää kehitysehdotuksia näiden kehittämiseksi.
- Häiriöhyrrä sopii niin oman organisaation sisäiseen harjoitteluun kuin organisaatioiden väliseen harjoitteluun.
- Häiriöhyrrän läpivetoon on hyvä varata aikaa noin 1h 15 min – 2 h + skenaarion esittelyyn käytettävä aika.
- Häiriöhyrrää voi toteuttaa haluamallaan intensiteetillä: esimerkiksi eskaloituvan skenaarion voi häiriöhyrrän avulla käsitellä uudestaan aina tilanteen pahentuessa.

Ohjeet Häiriöhyrrän käyttöön

- Häiriöhyrrä toimii parhaiten kasvatusten muiden kanssa. Varavaihtoehtona järjestelytavalle verkkokokousovellukset, joissa osallistujien jako työtiloihin on mahdollista, mutta silloin keskustelu ja kirjaamiset eivät välttämättä ole yhtä onnistuneita.
- Harjoitteleva joukko jaetaan 3-7 henkilön ryhmiin. Ryhmien määrällä ei ole väliä, kunhan loppuyhteenvedo harjoittelevalle joukolle on mahdollista.
 - ▶ Ryhmät kannattaa muodostaa mahdollisimman monipuolisiksi: yhdistä ihmisiä eri organisaatioista, yksiköistä tai toimialoista, eri taustoista tai asemista.
 - ▶ Monipuolisella osaamisella varmistetaan mahdollisimman hedelmällinen keskustelu, joka auttaa myös keskinäisriippuvuuksien tunnistamisessa.
- Hyödyllistä on, jos kaikki ryhmät harjoittelevat samassa tilassa. Tällöin harjoituksen vetäjä saa päättää Häiriöhyrrän eri vaiheisiin käyttämänsä ajan ja tarvittaessa ohjata harjoitukseen osallistujia.
 - ▶ Samassa tilassa oltaessa, jokaisen vaiheen pikapurku voidaan järjestää yhteisesti ennen siirtymistä seuraavaan Häiriöhyrrän sektoriin.
 - ▶ Tällöin myös harjoitusaiheen asiantuntija pystyy vastaamaan harjoittelijoille mieleen tulleisiin kysymyksiin siten, että kaikki ryhmät kuulevat vastauksen yhtäaikaaisesti.
 - ▶ Tilan kannattaa olla kuitenkin väljä, ettei äänenvoimakkuus nouse liian suureksi.
- Harjoiteltava skenaario kannattaa valita hyvissä ajoin ja ilmoittaa siitä harjoittelijoille etukäteen. Käytä mahdollisimman yksinkertaista ja lyhyttä harjoitusskenaariota.
- Järjestä ennen harjoituksen alkua yhteinen skenaarion läpikäynti, jotta osallistujilla on sama ymmärrys asiasta ja häiriötilanteen vaikutuksista. Skenaarion esittelyyn voi pyytää mukaan alan asiantuntijan, joka voi vastata kysymyksiin.
- Merkittävimmät havainnot on hyvä kirjata. Harjoittelijoiden ei tarvitse kirjata kaikkea käymäänsä keskustelua ylös: vain tiivistetyt havainnot riittävät. Esimerkiksi.
 - ▶ Mitkä asiat toimivat hyvin ja ovat tiedossa?
 - ▶ Mitkä asiat eivät toimi, vaativat kriittistä tarkastelua tai toimenpiteitä?
 - ▶ Mitkä asiat eivät ole tiedossa? Onko riippuvuussuhteita tai tunnistamattomia haasteita?

Harjoituksen läpivienti

- Häiriöhyrrä koostuu viidestä sektorista: tilannekuva, tilanteen johtaminen ja hallinta, viestintä, toipuminen ja arviointi, suunnittelu ja ennakointi.
- Harjoitus voidaan aloittaa harjoitusskenaariosta riippuen joko "tilannekuva"- tai "suunnittelu ja ennakointi"-sektoreista. Jos harjoitettava skenaario on sellainen, jossa häiriötilannetta voidaan ennakoida (esim. myrsky), niin harjoittelu voidaan aloittaa "suunnittelu ja ennakointi"-sektorista. Harjoituksen vetäjä valitsee etukäteen, kummasta sektorista harjoitus lähtee liikkeelle.
- Ensimmäisen sektorin läpikäynnille annetaan aikaa noin 15 minuuttia. Tänä aikana ryhmä käy läpi skenaarioon liittyviä havaintoja ja kirjaa ylös merkittävimpiä havain- toja ja oivalluksia. Ei ole tarkoitus, että kaikkia käytyjä keskusteluja kirjattaisiin ylös.
 - ▶ Ryhmille voi tulostaa Häiriöhyrrään liittyvän materiaalin, jossa näkyvät eri vaiheiden apukysymykset. Materiaalin voi esittää ryhmissä myös tietokoneelta.
 - ▶ Apukysymykset tarkoituksena on tukea pohdintaa: hienoa, mikäli ryhmät saavat keskustelua aikaan ilman niitä! Suoraan apukysymyksiin vastaaminen saattaa rajoittaa keskustelua.
- Kun sektorille annettu aika on käytetty, niin harjoituksen vetäjä kyselee ryhmistä merkittävimmät havainnot yhteisesti. Tarkoitus on, että muut ryhmät kuulevat toistensa havainnoista. Tähän ei kannata käyttää kuitenkaan liikaa aikaa.
- Yhteisen läpikäynnin jälkeen siirrytään seuraavaan sektoriin ja toimitaan yllä olevan mukaisesti. Ja sen jälkeen seuraavaan, kunnes kaikki häiriöhyrrän sektorit (5 kpl) on käyty läpi.
- Harjoittelijoiden ei tarvitse varata harjoitukseen mitään kirjallista materiaalia esim. valmius- tai varautumissuunnitelmia. Harjoituksessa ei tarvitse muutenkaan käydä läpi salassa pidettävää tietoa.

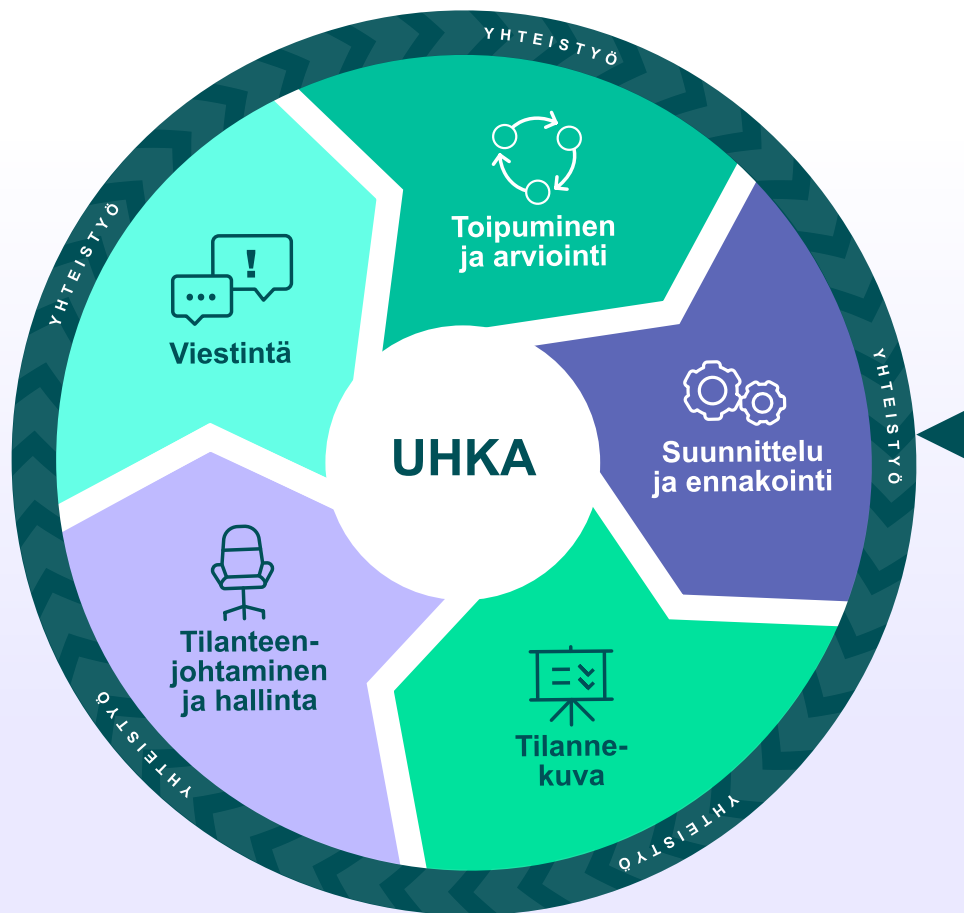

Muista!

- Älä jumiudu kiinni yksityiskohtiin: jos ette tiedä miten jokin asia menisi, kirjaa huomio ylös ja jatka eteenpäin.
- Kuten sanonta kuuluu *Don't fight the scenario*: älä haasta skenaariota vaan haasta ongelmaa! Skenaario on luotu yhteisen pohdiskelun ja keskustelun avuksi.

Häiriöhyrrä- peli alkaa!
Tutustu seuraavaan viiteen osioon.

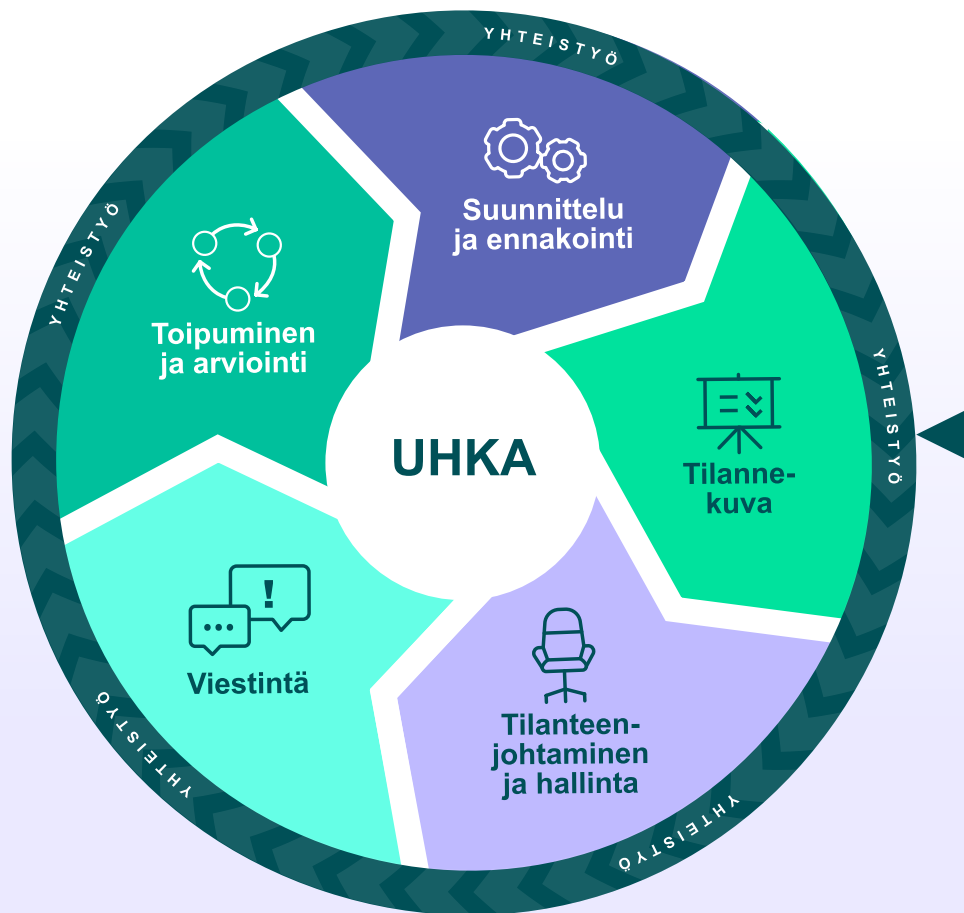

Suunnittelu ja ennakointi

Apukysymykset:

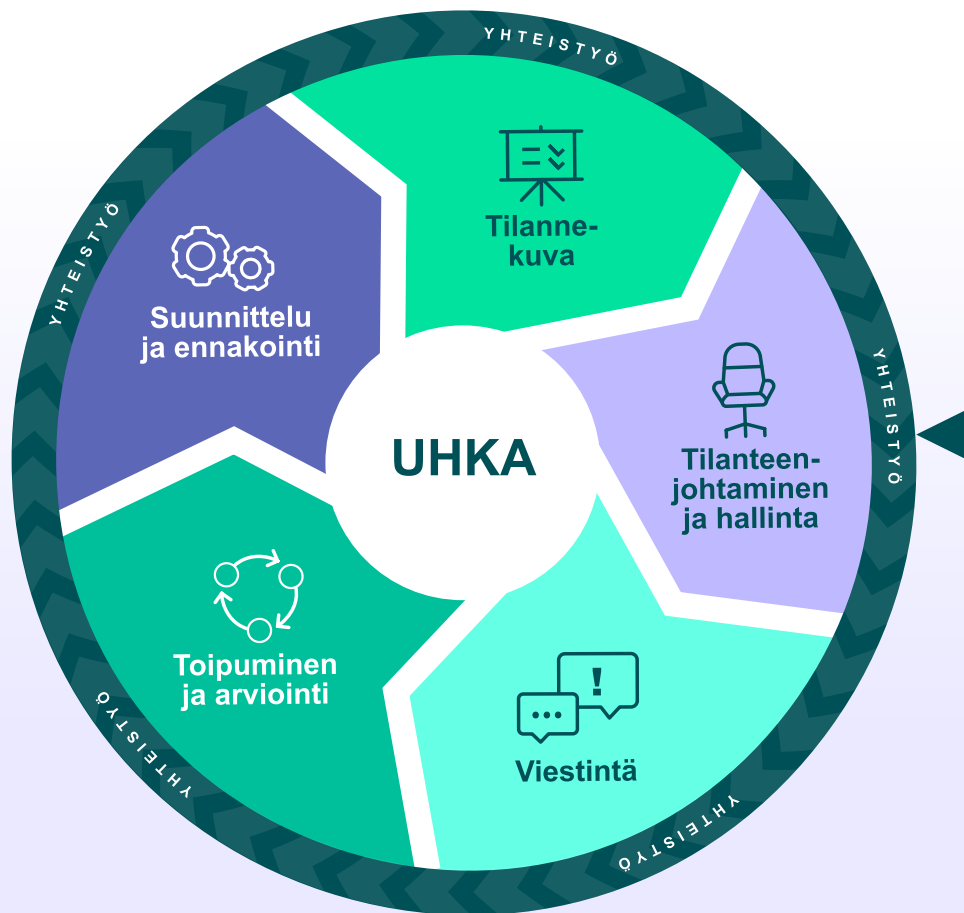
- Millaista varautumisen yhteistyötä tilanteen ennakoimiseksi tehdään jo nyt?
- Miten ennakointi olisi tehokkainta?
- Miten toimintaympäristön muutokset tulee huomioida ennakoinnissa?
- Miten varmistetaan, että aiheeseen liittyvät aiemmat opit (esim. harjoituksissa ja tosielämässä havaitut) huomioidaan tulevien uhkien ennakoinnissa?

Tilannekuva

Apukysymykset:

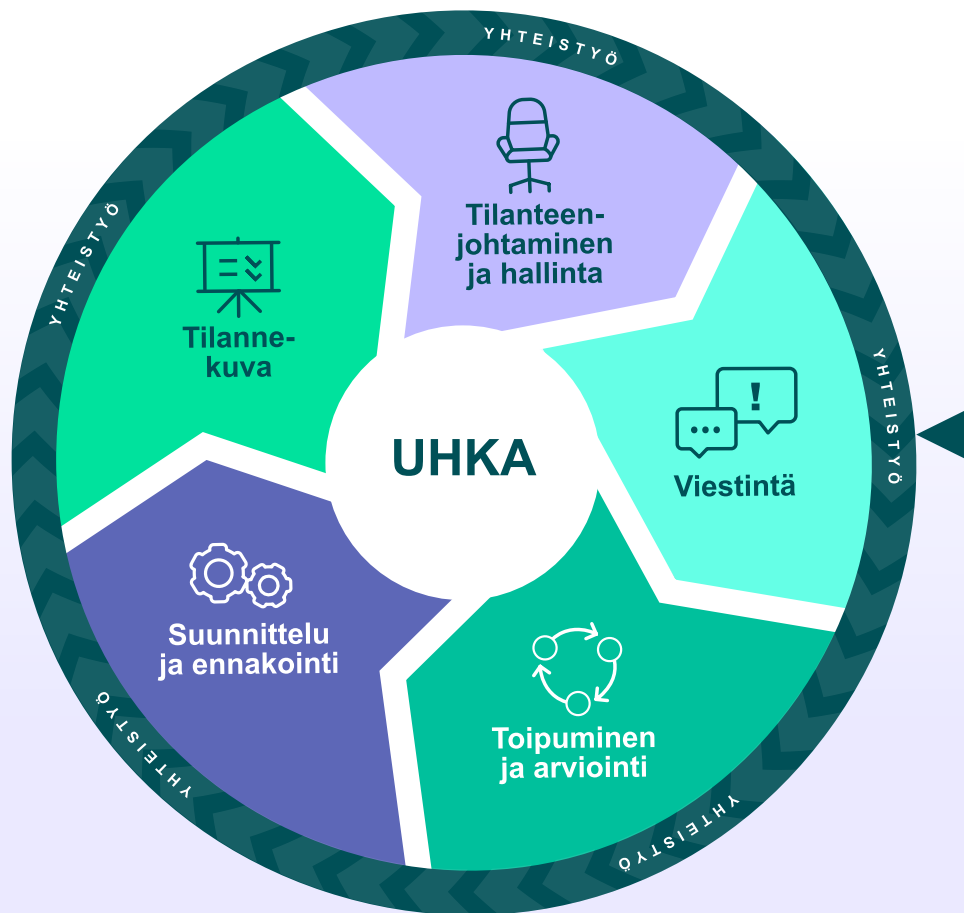
- Kuka saa ensitiedon häiriöstä?
- Kuka tai ketkä kokoavat tilannekuva?
- Millaista tietoa tilanteesta tarvitaan?
- Miten, millä ja kenelle tietoa jaetaan?
- Miten yhteinen ymmärrys tilanteesta saavutetaan?
- Mitä haasteita tunnistetaan tilannekuvan muodostamisessa?

Tilanteenjohtaminen ja hallinta

Apukysymykset:

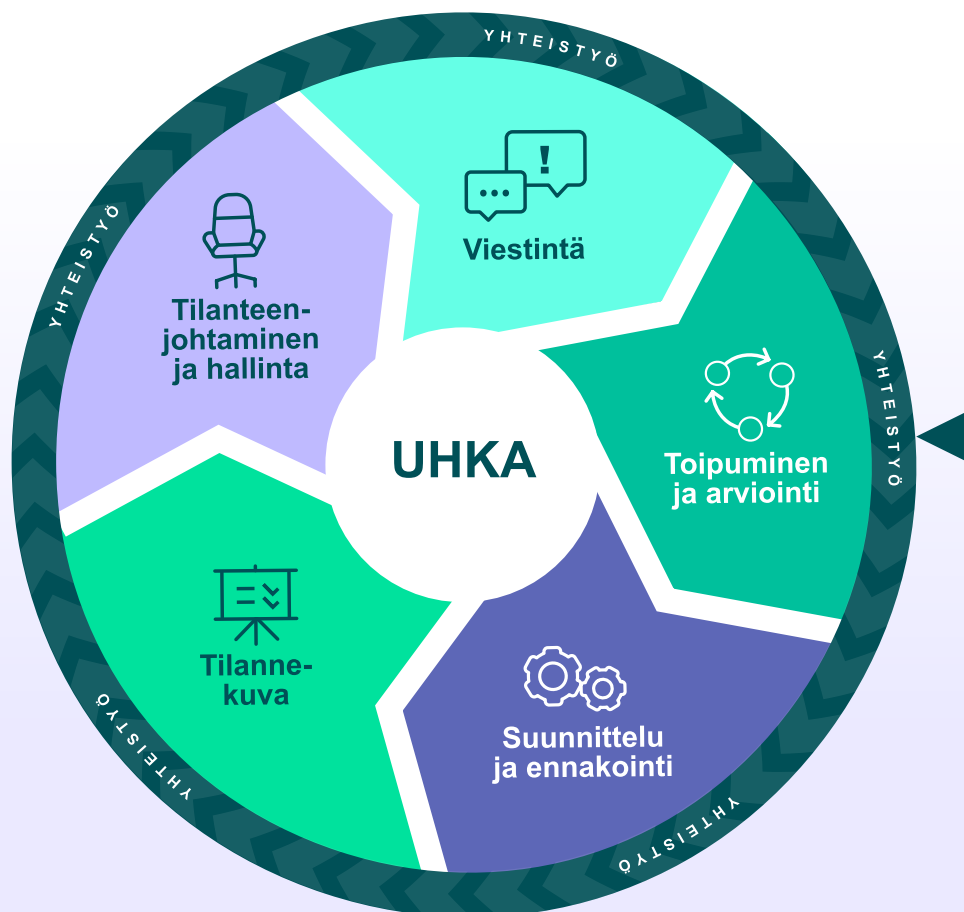
- Kuka johtaa tilannetta ja miten vastuut jaetaan?
- Mitä tietoja tarvitsette päätösten tekoon?
- Miten tilanne vaikuttaa edustamaasi toimialaan tai organisaatioon?
- Miten tilanteessa tarvittavia resursseja koordinoidaan?
- Onko tunnistettu alueen toimijoiden keskinäisriippuvuuksia?
- Mitä haasteita on tilanteen johtamiselle ja hallinnalle?

Viestintä

Apukysymykset:

- Miten tilanteessa viestitään?
- Miten viestintää sovitetaan yhteen?
- Mitä viestintäkanavia käytetään?
- Mikä vaikeuttaa yhtenäistä viestintää?
- Miten alueellisen viestinnän haasteita voisi pienentää?
- Miten viestitään sen jälkeen kun puhelimet ja netti lakkaavat toimimasta?
- Kenelle viestitään ja miten tilanteen päättymisestä?

Toipuminen ja arviointi

Apukysymykset:

- Mistä tiedetään, että akuutti tilanne on päätynyt?
- Mitä asioita toipumisessa on huomioitava yhteistyön, asiakkaiden ja palveluiden kannalta?
- Mitä haasteita toipumisessa voi olla?
- Miten tilanne arvioidaan yhteisesti?
- Tunnistatteko alueella toimijaa joka voisi vastata ko. häiriötilanteen harjoitteluun liittyvästä yhteistoiminnasta?

Peli päättyy! Mitä seuraavaksi?

Havainnot ja johtopäätökset

- Ryhmäkeskustelun avulla voidaan havaita yhteistoimintaan tai omaan toimintaan liittyviä kehittämisideoita. Nämä on hyvä kirjata ylös.
- Havaintoja voi kirjoittaa ylös esimerkiksi erilliselle havaintolomakkeelle.
- Harjoituksen loputtua on suositeltavaa laatia yhteenveto, kokoamalla yhteen ryhmien tekemät keskeisimmät huomiot.
- Yhteenveto havainnoista voidaan lähettää kaikille häiriöhyrräharjoitukseen osallistuneille.

Mitä teen harjoituksen havainnoilla?

- Käsittele havainnot organisaatiosi sisällä ja sekä keskeisten sidosryhmien kanssa
- Dokumentoi tehtävät, toimenpiteet ja organisoii niiden seuranta
- Hyödynnä tekemiäsi löydöksiä varautumisen yhteistoiminnan kehittämisessä
- Kehitä oman organisaatiosi varautumissuunnitelmaa
- Nosta löydökset uusien harjoitusten aiheiksi

Harjoituksen skenaariot

- Harjoitettava skenaario voi olla käytännössä mikä vain organisaatiosi toimintaan vaikuttava pienikin häiriö.
- Skenaarion vaikutukset ovat harjoituksessa merkittävämpiä kuin sen syyt.
- Harjoituksen aiheita ja teemoja voi etsiä **kansallisesta riskiarviosta** tai **alueellisista riskiarviosta**.
- Skenaariota on mahdollista elävöittää taustoittamalla vaikutuksen syyt, esimerkiksi inhimillinen vahinko, vihamielinen tai sotilaallinen toiminta tai luonnonilmiö.

Sähkökatko tai sähköpula

Polttonestejakelun keskeytyminen

Vesihuollon häiriö

Maksuliikenteen häiriö

Kulunvalvonnan haasteet

Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistunut vihamielinen teko

Lisätietoa

- Huoltovarmuuskeskuksen **verkkosivut**
- HVK:n verkkolehti **Varmuuden vuoksi**
- HVK:n **strategia** 2024-2027
- Yhteiskunnan **turvallisuusstrategia** 2017.
- Uudistus käynnissä, uusi strategia 2024.
- Laki huoltovarmuuden turvaamisesta **1390/1992**.
- Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista **1048/2018**.
- HVK:n **2030 skenaario**

Häiriöhyrrän tausta

Alunperin työkalu on kehitetty Sotekuja-projektissa yhteistyössä Sosiaali- ja terveysministeriön, Kuntaliiton, Työterveyslaitoksen ja Huoltovarmuusorganisaation ELVAR-toimikuntien kanssa.

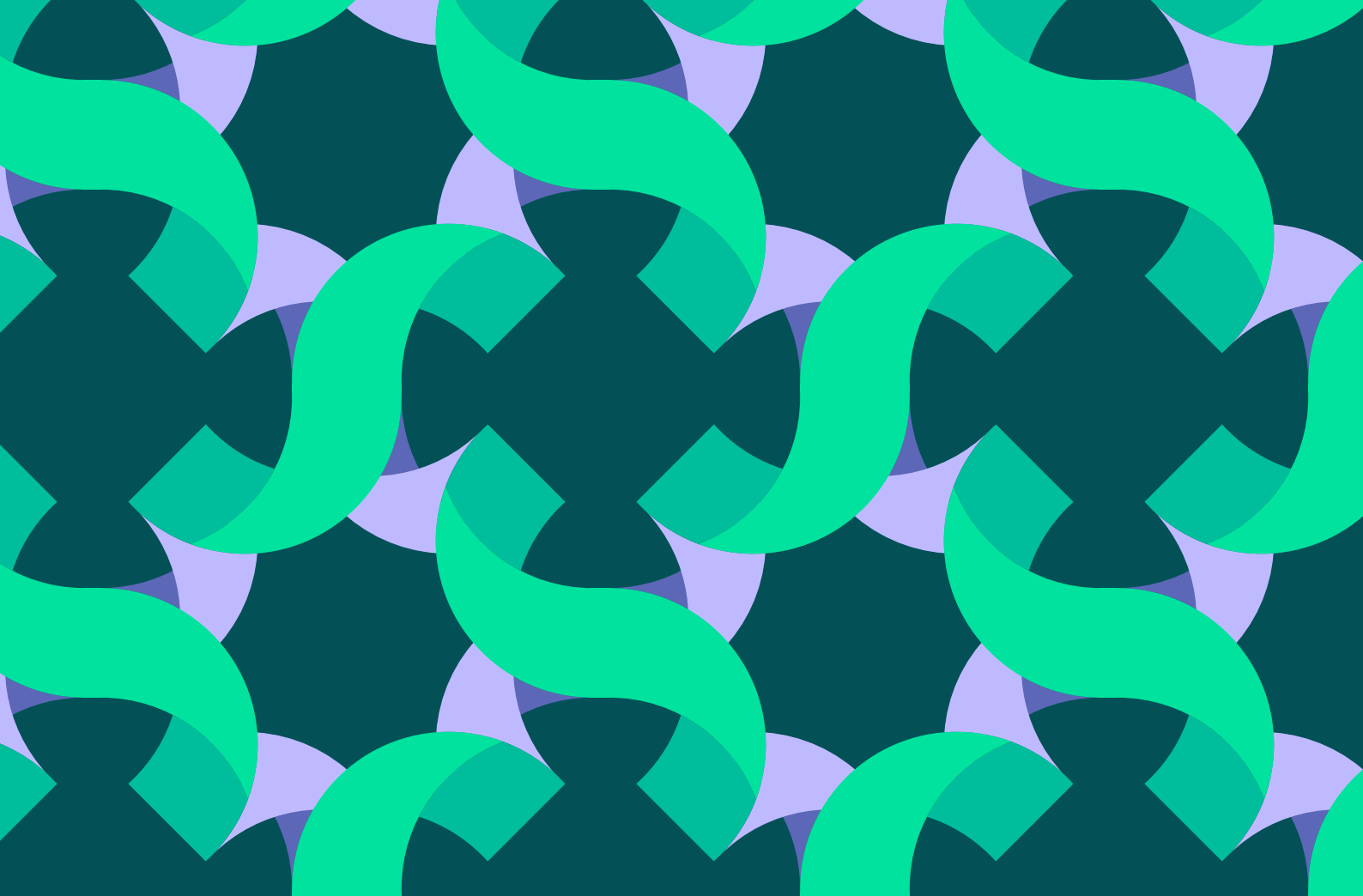
Jatkokehitystä on tehty Huoltovarmuuskeskuksen toimesta.

Häiriöhyrräksi nimetty työkalu on vapaasti kaikkien käytettävissä.

KUNTA
LIITTO

Huoltovarmuuskeskus